

M I C H A E L
O N D A A T J E

A
H Á B O R Ú
F É N Y E I

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2018

Ellen Seligmannek, Sonny Mehtának és Liz Caldernek,
hosszú éveken át

„A legtöbb nagy csatát
a topográfiai térképek hajtásaiban vívják.”

ELSŐ RÉSZ

AZ ASZTAL KÖRÜL
CSUPA IDEGEN

1945-ben a szüleink elutaztak, két olyan ember gondjaira bízva bennünket, akik feltehetőleg bűnözők voltak. Londonban laktunk, egy Ruvigny Gardens nevű utcában, és egyik reggel az anyánk vagy az apánk azt javasolta, hogy reggeli után legyen családi megbeszélés, és akkor közölték velünk, hogy elhagynak bennünket, és egy évre Szingapúrba költöznek. Végül is nem olyan hosszú idő az, mondták, bár éppen kiruccánásnak sem nevezhető. Természetesen lesz velünk valaki, aki majd gondoskodik rólunk a távollétükben. Emlékszem, apánk az egyik kényelmetlen kovácsoltvas kerti széken ült, amikor tudatta velünk a hírt, míg anyánk, nyári ruhában, mögötte állt, és figyelte, hogyan reagálunk. Egy idő múlva megfogta a nővérem, Rachel kezét, és a derekára kulcsolta, mintha így némi melegséget sugározhatott volna belé.

Sem én, sem Rachel nem szóltunk egy szót sem. Csak bámultunk apánkra, aki részletekbe bocsátkozott a repülőútjukról az új Avro Tudor I-gyel, a Lancaster bombázó utódjával, amelynek utazósebessége ötszáz kilométer per óra. Legalább kétszer kell majd leszállniuk, és másik repülőgépre átszállniuk, mielőtt elérik az úti céljukat. Elmagyarázta, hogy kinevezték az Unilever ázsiai irodájának élére, ami nagy előrelépés a karrierjében. De mindannyian jól járunk vele. Komolyan beszélt, és egy ponton anyánk hátat fordított, úgy nézett végig az augusztusi

kerten. Miután apám befejezte, és anyám látta rajtam, hogy nem értek semmit az egészből, odajött hozzám, és beletúrt a hajamba az ujjaival, mint egy fésűvel.

Tizennégy éves voltam akkor, Rachel pedig majdnem tizenhat, és a szüleink elmondták, hogy a szünidőben egy vigyázó, anyám ezt a szót használta, fog felügyelni ránk. Azt mondták, a kollégájuk. Már találkoztunk vele – magunk között úgy hívtuk, „Molylepke,” ezt a nevet találtuk ki neki. A mi családjunkban megszokott dolog volt beceneveket adni, ahogyan a dolgok palástolása is megszokott volt. Rachel már akkor elmondta nekem, hogy azt gyanítja, a vigyázónk foglalkozására nézve bűnöző.

Ez a megoldás furcsának tűnt, de az élet még mindig zűrzavaros és átláthatatlan volt abban a háború utáni időszakban; így hát, amit javasoltak, nem tűnt olyan nagyon szokatlannak. Belenyugodtunk a döntésükbe, ahogy a gyerekek teszik, elfogadtuk, hogy Molylepke a jó megoldás, ez a zárkózott, nagydarab, de molylepkeszerűen félénk mozgású férfi, aki nemrég hozzánk költözött, házunk harmadik emeletére. A szüleink minden bizonnyal megbízhatónak tartották. Hogy tisztában voltak-e azzal, hogy Molylepke bűnöző, abban nem voltunk biztosak.

Azt hiszem, előzőleg még történtek kísérletek a családjunk összekovácsolására. Néha-néha apám megengedte, hogy elkísérjem az Unilever irodaházba, amely üresen állt hétvégéken és munkaszüneti napokon, és mialatt dolgozott, én végigbarangoltam az épület tizenkettedik emeletét, amelyik elhagyott világnak tűnt a számomra. Felfedeztem, hogy minden fiók kulcsra van zárva. A szemeteskosarakban soha nem volt semmi, és nem lógtak képek a falakon, bár apám irodájának egyik fa-

lán volt egy nagy, domború térkép, a vállalat külföldi kirendeltségeit ábrázolta. Mombasa, a Kókusz-szigetek, Indonézia. És az Angliához közelebb esők, Trieszt, Heliopolisz, Bengázi, Alexandria, a Földközi-tengert körbezáró városok és települések, amelyekről feltételeztem, hogy apám fennhatósága alá tartoznak. Ezen a helyen foglalták le annak a sok száz hajónak a rakterét, amelyek ide-oda jártak Nyugat és Kelet között. A kis lámpák a térképen, amelyek azokat és a városokat és kikötőket jelölték, nem égtek hétvégeken, sötétek voltak, akárcsak azok a távoli állomáshelyek.

Az utolsó pillanatban úgy döntöttek, hogy anyánk a nyár utolsó heteiben még otthon marad, hogy tehermentesítse a vizgázónkat, és hogy felkészítsen bennünket az új bentlakásos iskolánkra. Az utolsó szombaton, mielőtt még egyedül elrepült volna a felé a távoli világ felé, még egyszer elkísértem apámat a Curzon Street közelében lévő irodájába. Hosszú sétát javasolt, mivel, mint mondta, az elkövetkezendő napokban a tagjai teljesen el fognak gémberedni a repülőgépen. Elcsíptünk egy buszt, azzal elmentünk a Természettudományi Múzeumig, onnan pedig gyalogoltunk, a Hyde Parkon át Mayfairig. Szokatlanul vidám volt, és energikus, újra meg újra elszavalta, hogy *Idegenben ronggyá foszlik Kemény gallér s kérges szív*, szinte hetykén, mintha valamiféle fontos szabály volna. Jó lett volna tudni, mit is jelent. Emlékszem, több különböző kulcs kellett, hogy bejussunk az épületbe, ahol az irodák voltak, amelyek elfoglalták a teljes legfelső szintet. Odaálltam a nagy térkép elé, még mindig kivilágítatlan volt, és az emlékezetembe véstem a városokat, amelyek fölött apám elrepül majd a következő néhány éjjelen. Már akkor is szerettem a térképeket. Apám odajött mögém, és bekapcsolta a világítását, így a domború

térkép hegyei árnyékot vetettek, de innentől nem is a fényeket figyeltem igazán, hanem a kikötőket, amelyeket halványkék fények jeleztek, és a föld megvilágítatlan tájainak széles sávjait. A látvány többé nem volt teljes és áttekinthető, és azt hiszem, Rachel meg én valamiképpen ehhez hasonlóan, hiányos ismeretekkel viszonyultunk a szüleink házasságához. Ritkán beszéltek nekünk az életükről. Hozzá voltunk szokva a töredékes történetekhez. Apánk részt vett a nemrég befejeződött háború utolsó szakaszában, és úgy hiszem, soha nem érezte magát igazán közénk, hozzánk tartozónak.

Ami az elmenetelüket illeti, elfogadtuk, hogy anyánknak apánkkal kell tartania: lehetetlen, gondoltuk, hogy létezni tudna tőle elszakítva – a felesége volt. Enyhébb csapást, kisebb mértékű családi tragédiát jelentett, ha otthagynak bennünket, mintha anyánk otthon marad a Ruvigny Gardensben, hogy gondoskodjon rólunk. És, ahogy ők is mondták, nem hagyhattuk ott se szó, se beszéd az iskoláinkat, amelyekbe nagy nehezen sikerült bejuttatniuk bennünket. Elutazása előtt mindannyian jól megölelgettük apát, Molylepke tapintatosan eltűnt arra a hétvégére.

Így hát új életet kezdtünk. Akkoriban nem igazán hittem benne. És még most sem vagyok benne biztos, hogy a rákövetkező időszak megerősített, vagy elrontotta az életemet. Azokban az időkben veszték el számomra a megszokott családi élet viselkedésmintái és korlátozásai, és ennek eredményeképpen, később, mindig volt bennem egyfajta tétováság, mintha túl hamar kimerítettem volna a korlátlan szabadság nyújtotta lehetőségeimet. Akárhogy is, ma már abban a korban vagyok, amikor már beszélhetek arról, hogyan nőttünk fel mi ketten idegenek védőszárnyai alatt. És valóban olyan, mintha tiszta vizet öntenék

a pohárba, a szüleinkkel, Rachellel és önmagammal, a Moly-lepkével kapcsolatban, meg a többiekkel kapcsolatban, akik később csatlakoztak hozzánk. Azt hiszem, az ilyen történetek olyanok, mint a mondák, tele vannak jól ismert fordulatokkal. Valakit próbatétel elé állítanak. Senki sem tudja, ki az igazság birtokosa. Az emberek nem ott vannak, és nem azok, akiknek hisszük őket. És mindig van valaki, aki egy titokzatos helyről figyel. Emlékszem, mennyire szeretett anyám azokról az ellentmondásos feladatokról mesélni, amelyeket a kerekasztal hűséges lovagjai kaptak az Artúr királyról szóló legendákban, és arra, hogyan mesélte el ezeket, a cselekményt időnként valamelyik balkáni országba vagy egy kis olasz faluba helyezve, amelyikről azt állította, hogy járt ott, és meg is kereste nekünk a térképen.

Apánk elutazását követően anyánk természete hangsúlyosabbá vált. A szüleink kihallgatott egymás közötti beszélgetései mindig felnőtt témákat érintettek. De most, anyánk elkezdett magáról mesélni, a gyerekkoráról a suffolki vidéken. Különösen kedveltünk „a család a tetőn” című történetet. A nagyapánk Suffolk azon részén lakott, amit Saintsnek hívtak, ahol semmi nem háborgatta őket, csak a folyó csobogott, vagy néha valamelyik szomszédos faluból áthallatszott a harangozás. De egy hónapig egy család lakott a házuk tetején, akik dobálták egymásnak a szerszámaikat és kiabálva beszélgettek, olyan hangosan, hogy a hangok átszűrődtek a plafonon és beszűrődtek anyám családjának életébe. Egy szakállas férfi és a három fia. A legfiatalabb nemigen szólalt meg, rengeteg vizet hordott fel a létrán a tetőre a másik háromnak. De amikor anyám kiment a csirkeólba összeszedni a tojásokat, vagy hogy beszálljon a kocsiba, mindig látta őt, ahogy figyeli őket. Zsúpolók

voltak, a nádtetőt rakták újra, egész nap dolgoztak. Vacsora-időben fogták a létrákat, és hazamentek. De aztán egy napon egy viharos szélroham kibillentette az egyensúlyából a legfiatalabb fiút, az leesett a tetőről, rázuhant a nagy hársfára, és végül a konyha előtti kövezeten landolt. A fivérei bevitték a házba. A fiú, Marshnak hívták, eltörte a csípőjét, kijött az orvos, begipszelte a lábát, és közölte a testvérekkel, hogy nem szabad megmozdítaniuk. Egy heverőre fektették a nyári konyhában, és ott maradt, amíg a tető el nem készült. Anyám dolga volt – nyolcéves volt akkor –, hogy ételt vigyen neki. Időnként könyveket is vitt a fiúnak, de az olyan szegénylős volt, hogy alig szólalt meg. Az a két hét minden bizonnyal egy örökkévalóságnak tűnhetett a számára, mesélte anyám. Dolguk végeztével aztán a zsúpolók összeszedték a fiút, és elmentek.

Minden alkalommal, amikor a nővérem meg én felidéztük ezt a történetet, egy olyan tündérmese részének tűnt, amit nem egészen értettünk. Anyánk tragikus él nélkül mesélte el, kihagyta belőle az esés és a törés borzalmát, ahogy a másodjára elmondott történetekben szokás. Biztosan szerettünk volna többet hallani a lezuhant fiúról, de csak erről az egy balesetről számolt be – arról a szélviharos nyári délutánról, amikor meghallotta a nehéz, toccsanásszerű puffanást a kövön, miután a fiú teste áttört a hárs koronáján. Csak egy újabb epizód volt, anyánk rejtélyes életének homályba burkolózó darabkája.

Molylepke, harmadik emeleti lakónk, az idő nagy részét házon kívül töltötte, bár időnként elég korán hazajött ahhoz, hogy jelen legyen a vacsoránál. Anyánk ragaszkodott hozzá, hogy csatlakozzon hozzánk, de csak hosszas rábeszélést és látványosan erőtlen tiltakozást követően volt hajlandó az asztalunkhoz ülni. Legtöbbször, mindazonáltal, Molylepke elgyalogolt a Bigg's

Row-ra, hogy vacsorát vegyen magának. A bombázások idején azt a környéket szinte teljesen lerombolták, és most ideiglenes büféket állítottak fel az utcában. Mindig is tudatában voltunk Molylepke tapintatosan puhatolózó természetének. Képtelenek voltunk eldönteni, hogy ez a fajta viselkedés a szégyenlősségből vagy a közömbösségből fakad. Később ez megváltozott, természetesen. A hálósobám ablakából időnként észrevettem, hogy halkán beszélget anyámmal a sötét kertben, vagy a konyhában bukkantam rájuk, teázás közben. Mielőtt elkezdődött a tanév, anyámnak nem kevés idejébe tellett, hogy rávegye, korrepetáljon engem matematikából, ebből a tantárgyból ugyanis következetesen megbuktam az iskolában, és valójában később is folyamatosan, még hosszú idővel azután is, hogy Molylepke feladta az okításomat. Azokban az első napokban számomra az egyetlen sokrétűségre utaló vonás a mi vigyázónkban azok a majdhogynem háromdimenziós ábrák voltak, amelyeket azért rajzolt, hogy megértsem az egyik geometriafeladvány lényegét.

Ha felmerült a háború témája, a nővérem meg én megpróbáltunk kihúzni belőle néhány történetet arról, hogy mit csinálhatott és hol. Az igaz és hamis emlékezet időszakára volt, és Rachel meg én kíváncsiak voltunk. Molylepke és anyám olyan embereket emlegettek, akiket mindketten ismertek azokból az időkből. Nem is lehetett volna nyilvánvalóbb, hogy anyámmal jóval korábban, még a beköltözése előttről ismerték egymást, de hogy a harciasnak a legkevésbé sem nevezhető Molylepke egyáltalán részt vett a háborúban, az meglepetésként ért bennünket. Azt, hogy ott van a házban, általában a rádiójából szóló halk zongoramuzsika jelezte, és akkori foglalkozásával kapcsolatban annyi derült ki, hogy valamilyen szervezet főkönyveit vezeti és kifizetéseit bonyolítja le. Mégis, többszöri próbálkozást

követően, annyit azért sikerült megtudtunk, hogy mindketten „tűzfigyelők” voltak az úgynevezett Madárfészekben, amelyik a Grosvenor House Hotel tetőjén helyezkedett el. Pizsamában üldögéltünk és malátás tejet iszogattunk, miközben ők ketten felelevenítették emlékeiket. Időnként felszínre tört egy anekdota, majd eltűnt. Egyik este, nem sokkal az új iskoláinkba történő beköltözésünk előtt, anyám az ingeinket vasalta a nap-pali egyik sarkában, Molylepke pedig már távozóféiben volt, a lépcsőfordulóban ácsorgott, de aztán mégsem indult meg felfelé, hanem váratlanul mesélni kezdett az anyánkról, hogy milyen ügyesen és bátran vezetett éjszaka, amikor az elsötétítés alatt embereket vitt le a tengerpartra, hogy csatlakozzanak valamiféle úgynevezett „Berkshire Egységhez”, pedig csak „pár kocka csokoládé és a leeresztett ablakokból süvítő hideg szél” tartotta ébren. Mialatt Molylepke beszélt, anyám olyan figyelmesen hallgatta, hogy a jobb kezével végig a levegőben tartotta a forró vasalót, nehogy kiégesse az ing gallérját, és teljesen átadta magát ennek az árnyakkal teli történetnek.

Már akkor tudnom kellett volna.

Szándékosan elterelték a szót beszélgetés közben. Egyszer megtudtuk, hogy anyánk német üzeneteket fogott el, és adatokat továbbított a La Manche csatornán keresztül Bedfordshire-ből, egy Chicksands Priory nevű helyről, a fülét szorosán a rádióadó fejhallgatójára tapasztva, majd később a Madárfészekből is, a Grosvenor House Hotel tetőjéről, amelyikről addigra már Rachel is meg én is erősen gyanítottuk, hogy vajmi kevés köze lehetett a „tűzfigyeléshez”. Kezdtünk rájönni, hogy anyánk sokkal több mindenhez ért, mint hittük. Gyönyörű fehér karja és törekeny ujjai vajon hozzásegítették, hogy hidegvérrel lelőjön egy embert? Atlétikusságot vettem észre a mozgásában, amikor

kecseken felszaladt a lépcsőn. Erre korábban soha nem figyeltem fel. Az apánk elutazását követő hónapban és az alatt az időszak alatt, amíg iskolakezdekő el nem utazott, felfedeztük, hogy anyánknak van egy meglepően bensőséges oldala is. És az a rövidke pillanat, amikor félúton a levegőben tartotta a vasalót, és nézte Molylepkét, ahogy visszaemlékezik a közös múltjukra, kitörölhetetlen nyomot hagyott bennünk.

Apánk távollétében egyre szabadabbnak és tágasabbnak éreztük a házunkat, és igyekeztünk minél több időt tölteni anyánk társaságában. Hallgattuk a krimiket a rádióban, felkapcsolt világítással, mert látni akartuk egymás arcát. Biztos vagyok benne, hogy halálosan unta ezeket a rádiójátékokat, de mi ragaszkodtunk hozzá, hogy ott legyen velünk, mialatt hallgattuk a ködkürtöt vagy a lóp fölött süvítő, farkasordító szelet, meg a bűnözők lopakodó lépteit vagy az ablakszárnyak csapkodását, és azokba a hangjátékokba mindig beleképzeltem a róla szóló, félig elmondott történetet róla, ahogy leoltott fényszórókkal vezeti a kocsit az éjszakában a tengerpart felé. De ami a többi rádióműsört illeti, legszívesebben *A természetbúvár meséit* hallgatta a BBC-n szombat délutánonként, olyankor elnyúlt a szelonon, és letette a kezéből a könyvet, amelyet éppen olvasott. Az a műsor Suffolokra emlékezteti, mondta. És mi újra meg újra végighallgattuk a férfit a rádióban, aki hosszasan beszélt mindenféle folyami rovarokról és mézskösziklába vajt patakokról, amelyekben horgászott; mikroszkopikus, távoli világnak tűnt, amiről mesélt, mialatt Rachel meg én a szőnyegen egy puzzle-t raktunk ki, egymáshoz illesztve a kék égbolt darabkáit.

Egyszer mi hárman felszálltunk egy vonatra a Liverpool Streeten, és elutaztunk oda, ami egykor anyám gyerekkori otthona volt Suffolokban. Abban az évben, nem sokkal korábban

haltak meg autóbalesetben a nagyszüleink, úgyhogy akkor csak szóttlanul néztük anyánkat, ahogy csendben és komoran végigjárja a házat. Emlékszem, az emeleti folyosó szélén mindig nagyon óvatosan kellett végigmenni, különben a százéves tölgyfa palló nyikorgott. – Ez egy fülemülepaddó – mondta volt nagyanyánk. – Figyelmeztet az éjszakai tolvajokra. – Rachel meg én mindig megnyikorogtattuk, amikor csak alkalmunk volt rá.

De a legboldogabbak akkor voltunk, amikor magunkban voltunk anyánkkal Londonban. Kívántuk szórakozott és álmatag szeretetét, többet adott belőle, mint korábban. Mintha visszatért volna valami korábbi énjéhez. Mindig is, már apánk elutazása előtt is, fürge és tevékeny anya volt, dolgozni ment, amikor elindultunk az iskolába, és esténként hazaért, hogy együtt tudjunk vacsorázni. Vajon ez az új énje annak volt köszönhető, hogy megszabadult apánktól? Vagy az egész ennél összetettebb volt, felkészülés az elhagyásunkra, tudatosan olyan nyomokat hagyva maga után, amelyekre majd szívesen emlékezünk vissza? Segített nekem a francia tanulásban és Julius Caesar *A gall háború* című művének fordításában – latinban és franciában verhetetlen volt –, hogy felkészítsen a bentlakásos iskolára. Hatalmas meglepetésünkre még különféle házilagos színelőadásokat is szervezett nekünk nagy magányunkban, amelyekben papnak öltöztünk, dülöngéltünk, mint a részeg tengerészek, vagy lopakodtunk, mint a gonosztevők.

Vajon más anyák csináltak ilyeneket? Rogytak le hörögve a kanapéra törrel a hátukban? Ha Molylepke ott volt, eszébe sem jutott ilyesmiket művelni. De egyáltalán, vajon miért csinálta? Unta, hogy mindennap rólunk kell gondoskodnia? Az átöltözés, a jelmez viselése vajon valaki mássá változtatta, olyankor már nem csak az anyánk volt? A legjobb az volt, amikor

a nap első sugarai felébresztettek bennünket, és akkor óvatosan, mint a szimatoló kiskutyák, belopóztunk a hálószobájába, hogy meglessük még felkészületlen arcát, csukott szemét, fehér vállát és karjait, amelyeket már szélesre tárt, hogy átölelhessen bennünket. Mert, akármilyen korán vagy késő volt, ő mindig ébren volt, és várt ránk. Soha nem tudtuk meglepni. – Gyere ide, Cankó. Gyere ide, Pinty – mormolta el saját maga alkotta beceneveinket. Gyanítom, az az időszak volt az egyetlen, amikor Rachel és én úgy éreztük, hogy igazából van anyánk.

Szeptember első hetében az utazóláda felkerült a pincéből a szobájába, és végignéztük, ahogy megtölti női ruhákkal, cipőkkel, nyakláncokkal, angol regényekkel, térképekkel és más dolgokkal, amelyekről feltételezte, mint mondta, hogy keleten nem fog tudni hozzájutni, még pár teljesen szükségtelennek tűnő gyapjúholmit is berakott, mondván, Szingapúrban gyakran „csípősek” az esték. Rachellel hangosan felolvastatta a bédekkert, különösen érdekelte a domborzat és a buszközlekedés, akárcsak a helyi kifejezések: hogy van az, hogy „Elég!” vagy „Még”, és az, hogy „Milyen messze van?” Mi ketten hangosan elismételtük a szófordulatokat a keletiesnek gondolt akcentusunkkal.

Talán úgy hitte, hogy egy nagy utazóláda megtöltésének megfontolt módszeressége valahogy természetessé teszi számunkra az elutazását, és kevésbé fogjuk elhagyatva érezni magunkat. De olyan volt, mintha már csak az hiányozna, hogy maga is belebújjon abba a nagy fekete faládba, mint valami koporsóba, mert olyannak tűnt, azokkal a rézveretekkel a sarkain, és végleg elragadja tőlünk a végzet. Több napig tartott a csomagolás, lassú volt és vészterhes, mint valami végtelen kísértethistória. Anyánkra teljes átalakulás várt. Valami olyasmi

lesz belőle, gondoltam, ami számunkra láthatatlan. Talán Rachel másképp érzett. Ő több mint egy évvel idősebb volt nálam. Lehet, hogy neki színpadias volt az egész. De nekem, a folyamatos újragondolás és átpakolás állandó és végleges eltűnést sugallt. Anyánk távozását megelőzően a ház volt a mi barlangunk. Nagy ritkán mentünk ki sétálni a folyópartra. Azt mondta, az elkövetkezendő hetekben mást sem fog tenni, mint utazni, most csak pihenni akar.

És akkor váratlanul el kellett indulnia, valami miatt a tervezettnél korábban. A nővérem bevonult a fürdőszobába, és hófehérre festette az arcát, majd ezzel az érzelemmentes arccal leterdelt a lépcső tetejére, átkulcsolta a karjával a korlátot, és nem volt hajlandó elmozdulni.

A bejárati ajtóból anyámmal együtt szidtuk és gyözködtük, hogy jöjjön le. Mintha anyám szándékosan intézte volna úgy, hogy még véletlenül se legyen könnyes a búcsú.

Van egy fényképem anyámról, amelyen alig lehet kivenni az arcvonásait. Csak a tartásáról, egy jellegzetes mozdulatáról felismerhető, mégis tudom, hogy ő az, pedig az a fotó jóval a születésem előtt készült. Tizenhét vagy tizennyolc éves lehet, a szülei fényképezték le, valahol a Suffolk folyó partján. Úszott, már felvette a ruháját, és most egy lábon áll, a másikat behajlítja, hogy felvegye a cipőjét, a fejét oldalra billenti és kicsit lehajtja, szőke haja eltakarja az arcát. Évekkel később bukkantam rá a vendégszobában, azon kevés megmaradt holmi között, amelyeket végül mégsem dobott ki. Most is magamnál tartom. Ezt a majdhogynem névtelen figurát, aki esetlenül egyensúlyozik, a saját biztonságába kapaszkodva. Már akkor is inkognitóban.

Szeptember közepén aztán beköltöztünk, ki-ki a saját iskolájába. Miután addig mindig bejárók voltunk, nem voltunk hozzászokva az internátusi élethez, ráadásul a bentlakók mindegyike pontosan tudta, valójában azért van ott, mert magára hagyták. Elviselhetetlen volt, és alig néhány nappal a beköltözésünket követően levelet írtunk a szüleinknek a megjelölt szingapúri postafiókra, amiben szabadulásért könyörögtünk. Végiggondoltam, hogy a levelünk először egy fургonnal eljut a southamptoni dokkokig, utána hajóval megteszi azt a hosszú utat, távoli kikötőkön keresztül, a sürgősség leghalványabb jele nélkül. Hat héttel később már tudtam, hogy panaszaink nevetségesnek és értelmetlennek fognak hatni. Például az a körülmény, hogy három emeletet kellett caplatnom, hogy éjjel találjak egy mosdót. A bentlakók többsége általában az emeletünkön lévő mosdókagylóba pisilt, egészen pontosan abba, amelyiknél mindenki fogat mosott. Nemzedékek óta ez volt a szokás az iskolában – az évtizedeken át csordogáló húgy ékes nyomot hagyott a szóban forgó mosdókagyló zománcozott felületén. De egyik éjjel, miközben álmosan könnyítettem magamon az említett helyen, a kollégiumi vezető tanár arra járt, és meglátott. A másnap reggeli gyülekezőn felháborodott beszédet tartott a hitvány cselekedetről, amelynek tanúja volt, és kijelentette, hogy négy évet töltött a harctéren, de ilyen obszcén dolgot még ott sem tapasztalt. A nagytermen eluralkodó döbönt csend igazából annak volt köszönhető, hogy a fiúk nem hitték el, hogy pont a kollégiumi vezető tanár ne volna tisztában ezzel a hagyománnyal, amelyik már akkor létezett, amikor olyan híres és tiszteletre méltó emberek jártak az iskolába, mint Shackleton és P. G.

Wodehouse (igaz, az egyikről azt pusmogták, hogy kicsapták, a másikat pedig csak nagy felháborodást követően ütötték lovaggá). Én is abban reménykedtem, hogy kicsapnak, de csak megvert a prefektus, aki egyébként nem bírta abbahagyni a nevetést. Akárhogy is, nemigen számítottam érdemi válaszra szüleimtől, annak ellenére sem, hogy egy sebtében írt második levél utóiratában részleteztem a bűnömet. Ahhoz azért fűztem némi reményt, hogy a bentlakásos iskola inkább az apám ötlete volt, mintsem az anyámé, szóval ő talán még megszabadíthat bennünket. Az iskoláink egy kilométernyire lévén egymástól, ha meg akartunk beszélni valamit, megüzentük a másiknak az időpontot, kölcsönkértük valakinek a biciklijét, és félúton, a Commonnál találkoztunk. Rachel meg én eldöntöttük, akármit teszünk is, együtt csináljuk. Úgyhogy a második hét közepén, mielőtt könyörgő leveleink akár Európáig juthattak volna, órák után kisurrantunk a bejáró diákokkal együtt, és estig a Victoria pályaudvaron lógtunk, csak akkor mentünk haza, a Ruvigny Gardensbe. Biztosak akartunk lenni benne, hogy Molylepke addigra már otthon lesz, és beenged bennünket. Mindketten tudtuk, hogy Molylepke az egyetlen felnőtt, akinél ugyanúgy meghallgatásra találhatunk, mint anyánknál.

– Á, szóval nem bírtátok kivárni a hétvégét, nem igaz? – csak ennyit mondott. Az apám kedvenc karosszékében egy sóvány férfi üldögélt.

– Ő itt Mr. Norman Marshall. Egykor a legjobb váltósúlyú ökölvívó volt a folyó északi oldalán, úgy ismerték, „a pimlicói Fürge”. Talán már hallottatok róla.

Egyszerre ráztuk a fejünket. Jobban aggasztott bennünket, hogy Molylepke meghívott a szüleink házába valakit, akit nem ismertünk. Ennek lehetősége eddig meg sem fordult a fejünk-

ben. Az iskolai szökésünk miatt is idegesek voltunk, nem tudhattuk, hogyan fogadja majd a vigyázónk, akit eddig még nem tettük próbára. De valamilyen oknál fogva Molylepkét nem érdekelte váratlan megjelenésünk a hét közepén.

– Biztosan éhesek vagytok. Felmelegíték egy babkonzervet. Mivel jöttetek?

– Vonattal. Utána meg busszal.

– Jól van. – Ezzel elpályázott, egyedül hagyva bennünket a pimlicói Fürgével.

– Maga a barátja? – kérdezte tőle Rachel.

– Egyáltalán nem.

– Akkor miért van itt?

– Az az apám karosszéke – mondtam.

Rám se hederített, odafordult Rachelhez.

– Ő kérte, hogy jöjjenek el ide, aranyom. Fontolgtatja, hogy fogad az egyik kutyára a hétvégén Whitechapelben. Jártál már ott?

Rachel hallgatott, mintha nem is hozzá beszélnének. Szóval még csak nem is a barátja volt a lakónknak.

– Elvitte a cica a nyelvedet? – kérdezte meg tőle a vendég, majd rám függesztette fakókék szemét. – Voltál valaha agárversenyen?

Nemet intettem, és akkor belépett Molylepké.

– Tessék. Két tányér bab.

– Sose voltak agárversenyen, Walter.

Walter?

– Akkor szombaton magammal viszem őket. Hánykor van a te futamod?

– Az O'Meara-kupa mindig délután háromkor van.

– Ezek a kölykök néha kaphatnak kimenőt hétvégén, csak írnom kell egy kikérőt.

– De mi... – mondta Rachel. Molylepke ránézett, és várta a folytatást.

– Nem akarunk visszamenni.

– Walter, én megyek. Úgy tűnik, gondjaid adódtak.

– Ó, dehogy, nincs itt semmi gond – legyintett Molylepke.

– Majd megoldjuk. Ne felejtsd el a jelet. Nem akarom hasznavehetetlen kutyára pazarolni a pénzemet.

– Persze, hogye... – Fürge felállt, biztatón megveregette a nővérem vállát, ami igen fura gesztusnak tűnt, és magunkra hagyott bennünket.

Megettük a babot, és a vigyázónk végig nézett bennünket, de nem volt szemrehányás a tekintetében.

– Felhívom az iskolát, és megmondom nekik, hogy ne aggodjanak. Biztosan jól be vannak tojva.

– Nekem holnap matekdolgozatot kell írnom első órán – mondtam, tisztázva magamat.

– Majdnem kicsapták, amiért belepisilt a mosdókagylóba! – közölte Rachel.

Molylepke minden tekintélyét latba vetette, amikor másnap kora reggel elkísért bennünket az iskolába, és félórás beszélgetést folytatott az igazgatóval, egy alacsony és félelmetes emberkével, aki nesztelenül járt-kelt az iskola folyosóin krepptalpú cipőjében. Nagyon megdöbbenett, hogy egy olyan ember, aki a Bigg's Row-n lévő gyorsbüfékben étkezik, ilyen tekintéllyel rendelkezik. Mindenesetre már bejáró diákként mentem vissza az osztályomba aznap reggel, Molylepke pedig elindult Rachellel az ő iskolájába, hogy megoldja a probléma másik felét is. Így hát a második iskolai hetünkön ismét bejárók lettünk. Bele sem mertünk gondolni, mit éreznek majd a szüleink, amikor majd tudomást szereznek életünk e radikális változásáról.

Ettől fogva mi is rászoktunk, hogy a helyi kifőzdék kordeiról szerezzük be a vacsoránkat. A Bigg's Row a blitz óta le volt zárva a járművek számára. Néhány évvel korábban, nem sokkal azután, hogy Rachelt és engem kivittek Suffolkbá a nagyszüleinkhez, egy bomba, amelyet feltehetően a Putney hídnak szántak, a Ruvigny Gardenstől háromszáz méternyire ért föl-det és robbant fel, a High Street közepén. A Black & White tejivó és a Cinderella táncklub romba dőlt. Majd százan vesztették életüket. Azon a bizonyos éjszakán történt, amit a nagyanyánk „a bombázók holdja”-ként emlegetett – London, a városok és falvak el voltak sötétítve, de a telihold megvilágított mindent. Amikor a háborúnak vége lett, és visszatértünk a Ruvigny Gardensbe, a környékünkön sok utca még sokáig romokban hevert, és a Bigg's Row-n keresztül három vagy négy kordén hordták az ételt a központból a város többi részébe – minden olyan élelmiszert, aminek a West End szállodái már nem vették hasznát. Úgy hírlett, Molylepke felelt azért, hogy a maradékból a folyó déli oldalán lévő negyedekbe is jusson.

Egyikünk sem evett korábban utcai kifőzdékben, de ez most rendszeressé vált – a vigyázónk nem szeretett főzni, és azt sem szerette, ha neki főztek. Úgy mondta, ő a „sietős élet” híve. Úgyhogy majd minden este ott álldogáltunk mellette, mialatt élénk beszélgetést folytatott az aktuális hírekről egy opera-énekesnővel vagy néhány helyi szabóval és kárpitossal, akik az övükbe dugva magukkal hordták a szerszámaikat. Molylepke felvillanyozódott az utcán, a pápaszeme mögül minden apró részletet magába szívott. Úgy tűnt, a Bigg's Row az ő igazi otthona, a színháza, ahol minden sokkal könnyebbnek és egyszerűbbnek látszott, és ahol a nővérem meg én betolakodóknak éreztük magunkat.

Beszédessége ellenére azok alatt a szabadban elköltött vacsorák alatt Molylepke nemigen érintkezett velünk. Ritkán osztotta meg velünk az érzéseit. Néhány fura kéréstől eltekintve – sokáig nyaggatott, hogy szerezzem meg neki az iskolám épületében lévő művészeti galéria alaprajzát –, sem az érdeklődési köréről, sem a háborús tapasztalatairól nem árult el semmit. Érezhetően nem értett könnyen szót a fiatalokkal. – Ezt hallgassátok meg... – nézett fel időnként valamelyik újságból a sok közül, amelyek általában szerteszét heverték az ebédlőasztalunkon. – Mr. Rattigan állítólag társaságban megjegyezte, hogy a *vice anglais* valójában nem is a pederasztia vagy a korbácsolás, hanem az angolok érzelemnyilvánításra való képtelensége.

Úgy gondoltuk, a tizenévesek magabiztos meggyőződésével, hogy Molylepke nem az a fajta, aki vonzza a nőket. A nővérem listát készített külső megjelenésének jellegzetességeiről. Vastag, fekete, egyenes szemöldök. Nagy, noha barátságos pocak. Jó-kora ormány. Visszahúzó és zárkózott ember volt, aki szerette a komolyzenét, és aki majdhogynem nesztelenül járt-kelt a házban, ehhez képest neki volt a lehangosabb tüsszentése, amit valaha hallottunk. Nem csak az orrából és a szájából pöf-fent-dörrent a levegő, az a tüsszentés valahonnan belülről, annak a nagy és barátságos pocaknak a legmélyéről tört fel. Azon nyomban három vagy négy további követte, ugyanolyan hangos és trombitálásszerű. Késő éjjel tökéletesen lehetett hallani, mert a hang kristálytisztán szűrődött le a tetőtéri szobájából, mintha egy képzett színész volna, akinek még a legtávolabbi széksorokban is meghallják a leghalkabb színpadi suttozását.

Esténként legtöbbször a *Country Life*-ot lapozgatta, nemesi udvarházak képeit tanulmányozta elmélyülten, miközben egy nagy gyűszűre emlékeztető kék üvegpohárból tejet kortyolga-

tott. Ahhoz képest, hogy milyen megvetően és elítélően nyilatkozott a kapitalizmus előretöréséről, Molylepke lázas, szinte szenvedélyes érdeklődést tanúsított az arisztokrácia iránt. A hely, amelyik különösen érdekelt, az Albany volt, amelyikbe egy a Piccadilly mellett lévő félreeső kis udvaron keresztül lehetett bejutni. – Szeretnék egy jót bóklászni odabent – dünnyögte egyszer. Ez a megjegyzés bűnözői vágyai beismerésének egyik ritka megnyilvánulása volt.

Általában már napkeltekor eltűnt, és csak alkonyatkor került elő. Karácsony másnapján, tudván, hogy nincs más dolgom, Molylepke magával vitt a Piccadilly Circusra. Reggel hétkor már a Criterion bankett-termének vastag szőnyegekkel borított helyiségeiben voltunk, ahol ő felügyelte a többségében bevándorlókból álló személyzet napi munkáját. A háborúnak vége lett, és úgy tűnt, mindenki mulatni akar. Fél órán belül Molylepke egy csomó feladatot osztott ki – felporszívózni a termeket és folyosókat, nedves, majd száraz kefével végigsikálni a szőnyegeket a lépcsőn, kifényesíteni a korlátokat, lehordani a száz szennyes asztalterítőt az alagsori mosodába. És attól függően, hogy aznap este mennyire nagyszabású és milyen jellegű bankett megrendezésére került sor – egy fogadás a Lordok Háza új tagjának tiszteletére, egy barmicvo, egy első bál vagy egy özvegyasszony utolsó születésnap partija –, utasításokat adott a személyzetnek, hogyan rendezzék át az üres termeket, míg végül szépen és ízlésesen elfért benne mind a száz asztal meg a hat-száz szék.

Molylepkének időnként személyesen is jelen kellett lennie ezeken az esti összejöveteleken, olyankor molylepkeszzerűen repkedett ide-oda az árnyékban, a díszes terem zugaiban maradvá. De egyértelmű volt, hogy jobban szerette a kora reggeli órákat,

amikor a személyzet tagjai, azok, akiket az esti vendégek sohasem láttak, falfreskószerű elrendezésben dolgoztak a huszonhét és fél méter hosszú, zsúfolt nagyteremben, amely zúgott az óriási porszívók zajától, és a létrákon álló férfiak tíz méteres tollseprűkkel szedték le a pókhálót a csillárokról, a parkettafényezők pedig eltüntették az előző este odörjeit. Semmi sem különbözhetett volna jobban apám néptelen irodáitól, mint ez a terem. Inkább olyan volt, mint egy vasúti pályaudvar, ahol minden utasnak határozott célja van. Felmásztam a keskeny vaslépcsőn oda, ahol a mennyezeti lámpák voltak, arra vártak, hogy felkapcsolják őket a tánc kezdetekor, és lepillantottam, hogy lássam a forgatagot; az emberi lények háborgó tengerében Molylepke testes alakja nyugalmat sugárzott, ahogy ott ült egymagában az egyik kerek asztalnál, és ügyet sem vetve a káoszra maga körül, töltögette a munkalapokat, mert valahogy pontosan tudta, kinek hol a helye, és mi a feladata ebben a kaotikus ötemeletes épületben. Egész délelőtt irányította az ezüsthényezőket, a cukrászokat, a zsúrkocsik kerekeinek és a liftajtók zsanérjainak olajozását, a takarítókat, akik eltüntették a vörösbor- és hányásfoltokat, gondoskodott róla, hogy minden mosdókagylón legyen új szappan és minden piszoárban új klórtabletta, felügyelte a főbejárat előtt szorgoskodó kősúrolókat és felmosókat, ahogyan az összes bevándorlót is, akik soha nem hallott angol neveket nyomtak habzsákkal a születésnapitortákra, hagymát vágtak, egész sertéseket nyisszantottak félbe szörnyűséges késekkel, hogy elkészítsék, amit tizenkét órával később el akartak fogyasztani a vendégek az Ivor Novello Teremben vagy a Miguel Invernio Teremben rendezendő eseményen.

Pontosan délután háromkor léptünk ki az épület ajtaján, akkor Molylepke eltűnt, én pedig egyedül mentem haza. Néha

visszament a Criterionba este, ha vészhelyzet volt, de hogy mit csinált a vigyázóm délután háromtól addig, amíg meg nem jelent a Ruvigny Gardensben, azt nem lehetett tudni. Sokrétű ember volt. Vajon voltak más foglalkozások is vagy szakmák, amelyeket űzött, még ha naponta csak egy-két órát is? Valamiféle jótékonykodás, netán felforgató tevékenység? Egyszer egy férfi, akivel találkoztunk, megemlítette, hogy hetente két délutánt a Szemita és Radikális Szabók, Gépészek és Nyomdászok Nemzetközi Szakszervezeténél tölt. De lehet, hogy ez is csak koholmány volt, mint az Angol Nemzetőrségnél a háború ideje alatt végzett tűzfigyelői munka. A Grosvenor House Hotel tetője, amint azt azóta már kiderítettem, egész egyszerűen a legalkalmasabb hely volt az Európában az ellenséges vonalak mögött harcoló szövetséges csapatoknak szánt rádióadások zavartalan sugárzásához. Ott dolgozott először Molylepke az anyánkkal. Annak idején kapaszkodtunk ezekbe a történetfoszlányokba, hogy mit csináltak ők ketten a háborúban, de miután anyám elment, Molylepke visszakozott, és nem osztott meg velünk hasonló anekdotákat.